

NÉPBARÁT.

Vasárnap martius 17-én.

1850.

E világban nincs is másban
Gyönyörűség,
Mint csak abba, hogy köz itt a
Keserűség.

Horváth Ádám.

Tartalom. -- Utazás Kinában. — Méhkosár. Hány hét a világ?

Utazás Kinában.

Barátom egyike, ki szörnyű gazdag, s habár nem író ember, szörnyű elmés; habár szörnyen kedvelli az utazást, úti jegyzeteit soha világ eleibe nem bocsátá, egyszer így szólott hozzám: Tudod-e, mi volt a legcsodálatosabb, legszeszélyesebb, nő nem mondom legszebb, mindazon dolgok között, melyeket tizenöt év alatt, mióta tudniillik meg lehetős unalmas személyemet a bak- és rákfordító között sétáltatom, láttam?

„Anynyi csodálatos, anynyi szeszélyes dolog van a világon...“

„Nem, próbáld, tanáld ki.“

„Az egyiptomi pyramisok?“

„Eregy eregy! mire való a frank iparműkiállítás?“

„A Niagara vizomlása?“

„Koránt sem; ma már a szökökúta nagyon is kimentek divatból.“

„Nó én már ki nem találok.“

„Legelőbb is jer velem Hollandiába.“

„Hollandiába?“

„Igen, igen; vagy ha inkább tetszik neked azt mondom: jer velem Kinába; mert Hollandia az európai Kina. Ha a kinaiak valaha Kinát el találnák veszteni, Amsterdamban kellene keresniök, ott minden bizonynyal feltalálnák. A hollandusoknál éppen az a türelem, éppen azon hideg képzelődés, éppen azon fontos és gyermekes számítás, éppen azon arányzatosság, éppen azon tisztaság uralkodik, mi a sárga folyó mellett.“

„Lehet egy kis hasonzerűség...“

„Egy kis hasonzerűség! a legtökéletesebb hasonlatosság. Egyébiránt nem akarlak róla meggyőzni... hanem csak egy kissé mulattatni, ha lehetséges. Annyi szomorujátékot láttunk mostanság az életben; egy kis mulatság hidd meg nem árt.“

Eppen el akarám hagyni Amsterdamt, miután t. i. azokat a méltóságos németalföldieket, kik mindnyájan a Rubens festvényeiből látszanak leszállottaknak, a kisebb nagyobb csatornák feletti számtalan raktárokat illendőleg és elegendőleg megbámultam, midőn azon vendéglő tulajdonosa, melyben szállva valék, megszólita:

„Hogyan! ön elmegy, a nélkül hogy Broek-et látta volna?“

„Mit mond ön?“

„Csak azt mondom, hogy ön nem látta Broeket.“

Ezzel a vendéglős pipáját szájába tevés vele testének e nyílását bészára.

„De hát mi az a Broek?“

Egy igét sem felet.

„Miért bännám meg, ha Broeket nem látnám?“

Egy füstfellegen kívül semmi más felet.

„Mi az a Broek, ember, hal vagy valami emlékoszlop?“

„Egy falu.“

„Bánom hogy ezért fárasztám önt. Hogyan! miután láttam Maestricht-et, Rotter-

damat, Amsterdamat, Hágát, ön azt kívánná, hogy egy falucskát nézzek meg?""

„Broek! Broek!“ dönyögé halvérü hollandusom pipája szárát rágva.

„Micsoda nevezetességet láthatok Broekben?""

„Broeket.“

„Hát még?""

„Broeket.“

„De...""

Gazdám már aludt.

Mit vala tennem? Elmenjek a nélkül, hogy Broeket megnézzem, mondtam magamban; elgondolván, hogy mégis csak nagyszabásúnak kellett lenni a tárgynak, mi gazdammal száját feltáttatá; meglehet elszalasztok egy alkalmat megláthatni oly különöséget, minőt sehol, még Angolhonban sem tanálhatok fel. Nősza! induljunk Broekbe.

Legényemet Beziert szolítám, ki tíz év óta mindenüvé elkísért, a hartzi bányáktól egészen a Teneriffa fokig, és a ki minden utazásai gyümölcséül csak ezen mondatban foglalt szép tapasztalatot mutathat fel: „Sehol oly jól és oly olcsón nem lehet enni, mint Richefeu-nél a Palais Royalban.“

„Itt vagyok uram“, felele legényem.

„Broekbe megyünk.“

„Jól van, de hát merre esik ez az ország?""

„Isten engem, nem tudom.“

„Induljunk uram, az úton majd megtudjuk.“

Midőn Amsterdam egyik fő piacán, ha jól emlékszem, a sz. Miklós temploma előttin valánk, egy mellettünk elmenő serfőzöt megszólíték s kérdém: merre van Broek?

A serfőző két taglejtést csinált: az egyik azt jelenté, eredj jobbra; a másik meg azt adá tudomra, fordulj balra. Ezután hozzá méltóztaték tenni: Itt csolnakba ül ön s magát Beuksló-ba viteti. Ezzel tovább haladt.

„Hát tengeri út-kell-é tennünk?“ kérdé tőlem legényem.

Eppen felelni akartam neki, midőn a serfőző visszafordulván, németül így szóla hozzám: „Uraságod a legényit is el akarja vinni Broekbe?“

„Kétségkívül; miért kérdi ön... Ugyan miért ne jöhetne velem?""

„Csak azért.“

„De mégis?""

„Nem... semmi sem“ válaszla a serfőző, mindkettőnkre oly gúnyos tekintetet vetvén, mi nem igen szokásos a hollandusoknál rögtön tovább haladván.

„De mégis, mondja meg az ur.“

„Hagyd el Beziert. Majd később meglátjuk volt-é valami jelentése a serfőző megjegyzésének.“

„Isten hírével“ dönyögé Beziert.

„Most menjünk a kikötő felé — mondék neki — s evezzünk át Beuksloba, minek teljes világ életében szintoly kevéssé hallottam híret, mint Broeknek.“

„Uram — monda útközben Beziert — látam a grönlandokat, pattagonokat, tatárokat, kínaiakat, cochinkinaiakat, de oly sajátságos népet, minők e hollandusok, soha sem láttam. Ezek az emberek csak félben gondolkoznak s harmadrészben beszélnek.“

A kikötőbe érkezve egy bárkába ültünk, a kormányosnak csak anynyit kelle mondanom: Beuksloba! s ő töstént megoldá bárkáját és a sik tengerre evezett. Beuksló létezik hát, gondolám magamban, e már egyszerű tény. Meglehet Broek is van a világon. Legalább nagyon hihető kezd lenni.

„De hát az a nyomoru serfőző — elkezdé Beziert — miért kérdezte az urat, hogy engem is el akar-é vinni Broekbe? miért ne mehetnék el én is?""

„Hát még mind ezen jártatod az eszed?""

„Mert ismerem a hollandusokat, uram, egy szót se pöknek ki ezek a nélkül, hogy előbb meg ne rágnák.“

„Istenemre! hagyj békét Beziert. Nem tudom miért nyugtalanitnok magunkat egy serres hordó megjegyzéseivel.“

A kormányos, ki bennünket nem hallhatott, minket gyorsan egy part felé vitt, melyen Amsterdambóli elindulásunk után mintegy husz perczczel ki is kötöttünk. Fizetés közben kérdém tőle, merre kell mennünk Broekbe.

„A Texelt és Zuiderseet öszszekötő csatorna mentében halad az ur, s egy fél óra alatt Broekben van.“

„Köszönöm édes jó emberem.“

„Ah az ur Broekbe megy?“ hozzá tevé magát mélyen meghajtván.

„Broekbe megyünk.“

„Lakni?“

Egy jó szerencsére azt mondám: „igen.“

„Igen! — felkiálta ez, bárkájából felpattanva, s mindennemű legmélyebb bókákat vágva, melyek jelentését teljességgel fel nem foghatám. — Hisz akkor nagysás uram!.. hisz akkor fenséges uram!... miért nem mondta meg nekem előre...“

„Miért kellett volna előre megmondanom?“

„Ah! mert nem minden ember megyen így Broekbe...“

„De hát miért nem?“

„Nagysád jól tudja.“

„Persze hogy tudom — felelém nyakrafőre, attóli féltemben, ne hogy olyasmit láttassam nem tudni, a mi egy németalföldi csolnakos előtt sem titok. Azonban e titok mégis bosszantani kezdett, s hogy ha lehetséges, a gyengéjére tapinthatassak, nevetve hozzá tettem: — Tréfálództam, nem lakni megyek Broekbe, csak meg akarom nézni. Még ma öste viszszatérek Amsterdamba.“

„Csak meg akarja nézni! — monda megvetőleg a hajós, evező lapátját tiszteletével együtt a vízbe hagyván hullani — úgy hát jó út!“

Bárkáját a parttól a vízbe rugá, mintha sajnálta volna, hogy ily kicsiny emberre ennyi tiszteletet vesztegetett: „Jó hogy eszembe jut — kiálta viszsza tíz ölnyi távolban a parttól — hát az ur legényét is el akarja vinni Broekbe?“

„Persze hogy elviszem, ha ellenedre nincs.“

„Vigye, vigye az ur, tartson csak a csatorna mellett, Broek nincs messze.“

A hajós egyfelé, mi másfelé indulánk.

„Azt csak megengedi az ur, hogy ezek az emberek nem beszélhetek őszsze a végre, hogy megtudják, vajjon szándékszik-é vagy nem engemet Broekbe vinni.“

„Hinni kezdem, hogy életedre törnek“ felelém nevetve legényemnek.

„Nem tudom mit akarnak, de őszintén megvallva, nagyon vágnám tudni, mi az ördög bútt ezekbe, hogy oly szokatlan kandiak.“

„Beszélte-é politikáról valamelyik közhelyen?“

„Van is kivel beszéljen az ember akármiről, Hollandiában.“

„Hát vajjon...?“

De éppen ekkor, miután a csatorna egyik ága mellett huzamosan gyalogoltunk volna, azon vevők észre, hogy egy meglehetősen nagy víztartó szélén vagyunk, melynek látása minket meglepett. Még Beziers is elhallgatott bámulásában.

Valójában többé nem valánk Hollandiában, sem Európában, hanem Nankinban vagy Pekingben, szóval egész Kína legkínáibb várososa előtt állánk. A smaragd zöld színű és mozdulatlan tó felszínéről bámulással emelém szememet a partján emelkedő szeszélyes, fehér, rózsaszín, aransárga, szalmaszín, virilágos szürke és egy bajadér fürteinél simábbra fésült gyepponkok felett emelkedő városra. Mindegyik ház, hegyes és papucs idomban görbülő fedelével, mint éppen a pagodák fedelei, szurt fel a kék ég felé. Ezek valódi pagodák is valának: némelyikök fényes fehér vagy téjszín porcellánból, mások téglából, mások tiszta márványból, mások viszont aranyozott fából, arany ezüst csengetyűkkel, vagy átlátszó kövekből építve; és e légi palotákon át, mikhez hasonlót csak a japáni findzsákon vagy a lackirozott oloszfalakon láthatni, oly előfákat vehete ki a szem, mikhez hasonló sehol sincs; valódi álomországai növények, vagy olyak, minőket tán Hoffmann rajzolhatott félálmosan a bambergi kocsmák asztalaira. Ezek gindár, szilimán növésű, de tulipán idomra nyírott tetejűken rendkívül bokros, vagy nagyon sárga s mintegy ezer meg ezer lepkékkal megrakott előfák valának. Virágaik közepök táján loginyáztak, mind meg anynyi fordítóközi renyhe madarak. Láttam olyakat is, melyeken csak fehér bimbók, de még egyetlen kis levelke sem vala. Messzibb rózsahegyek domborodtak, még pedig valódi, legalább is hatvan talp magas hegyek; ezen hegyek megett repkény meg kázsia fellegek emelkedtek. E paradicsom illata bennünket, még azontávolban is körülengett, melyben bámulásunkban elnémulva állánk. A fény és csend mind e pompás tárgyai között imitt amott egy egy arany sugár vonult el, mint anynyi vilámlás. A nap nem tudá miképp emelje becsét ennyi fénynek és ennyi őszhangzásnak. É képhez, melynek eredetiségét, gazdagságát és szendességét még egy festő sem kísérté meg u-

tánozni, add hozzá még az egésznek a gyengén fodrosodó tóbani viszsztatükrözését. Azt hitte volna az ember, hogy Kina titokba jött meglátogatni Európát s lassankint kél ki lucskos hajójából a bámulás miatt magán kívül levő két szegény útas meglepetésére.

„Kezdem már érteni — monda nekem Beziere, mihelyt szólani képes vala — miért bámult mindenki, midőn engem önnel ide jöni látott; mi a hollandi paradicsomba jövünk, s minthogy én provenci vagyok...”

„Hallgass hát, nyomorult!”

„Becsületesre! — felkiálta Beziere — mi itt a hollandi paradicsomban vagyunk. Nézz csak az ur, lát-é vagy egy élőlényt.”

„Elment az eszed. Ha ez a paradicsom volna, csak lenni kellene benne valakinek.”

„Azt hiszi az ur?”

„Menjünk előbb — mondék Beziere — s próbáljuk meg, vajjon lakik-é valaki e vidéken, e tündér kertben.”

Ezzel közeledni próbálánk az ázsiai városhoz, követve ivét azon körnek, melyet oly könnyedén és oly tökéletesen képez a tó szélén. Tíz percet haladva a saint-cloudi faszorzatnál is nagyobb gonddal mívelt földön, egy aranyozott vasrostélyzat tartóztatott fel, mely remek mű, mint akkor vevők észre, e csodás várost minden felől körül fogá, környezetének szeszélyei szerint idomulva. Az anyagot kivéve, az áthathatlan kínai fal alatt valánk. Azon pontról, melyen állánk, újabb csodák és újabb szépségek tűntek szemünk eleibe, melyeket a távolból ki nem vehettünk volt. A város közepét egy akáczia és tulipánfa sétány foglalja el, melynek végén egy templom emelkedik, s zárja bé a sétányt mintegy tökéletes goth medaillon. Azon nagyon is gyakori tapasztalás ellenére, miszerint a tárgyak annál szebbeknek látszanak, mennél távolabbról szemléljük, a japáni házak, az indu kunyhók, meg azon szikszákos kúpos porcellán alkotványok, hájukból közelebből nézve sem vesztek semmit. A valóság, ha csakugyan valóság vala, az álom becséből legkisebbet sem vont le. Sőt ellenben, a kínai mythológiából kiragadott ezer meg ezer újabb tárgy vonta magára figyelmünket s bővölő el szemünket. E szép álom kellős közepébe behathatánk, kivehetők a teknősbéka-héjből készült és sárga ámbra karzatu hida-

kat, a porfir medenczékbe hulló vizzuhatokokat, a mirtus tömkelegeket egy lyukatosan himzett sátor körül, melynek mindegyik nyílásánál egy egy ritka madár szökdecselt fekete csőrrel és arannyal pettyezett biborszín tollazattal.

Képzeltetni, nem kissé vágytam bejutni ezen élyseumba. De miképp? nincs ajtó s mellettünk mindenütt a rostélyzat. Azon reményben, hogy valahol csak megszakad, hosszan fogtunk el mellette, a tó partjáról eltávozva. Reményem nem csalt. Valahára értünk egy kaput, mely igaz hogy bé volt zárva, de egyik oldalát egy bársony zsinég díszíté, melyet rögtön igénybe is vevék. Csengettem; egy ember jelent meg.

„Valahára egy ember!” felkiálta Beziere.

Ez a kapus, ez az ör, mert biz én nem tudom, minek nevezzem, midőn öltözte jut eszembe, egy gyantározott bambusz-nádból készült kerti szobából kilépve lassu léptekkel közeledett felénk. Gránát szín bársonyban, s oly hivatással megbizott emberhez képest meglepő gazdagon vala öltözve. Csoszogói szintén bársonyból valának, csak hogy más színűek; kezeit világos ibolya szín keztyü fedte. Mellénye hasitékán frieslandi legfinomabb gyöles inge látszott ki. Öltözetének mind e gazdag darabjai ujdán-ujak valának, mintha tegnap vette volna; nem volt rajta legkisebb vásás, legkisebb ráncz.

„Mit akarnak az urak?”

„Látni Broeket.”

„Kicsoda ön?”

„Én de Ville... báró vagyok, ez meg legényem.”

„A cselédek nem mennek bé Broekbe.”

„Hogy, hogy? s hát ha néhány napot akarnék ott mulatni.”

„Itt senki sem mulat néhány napig.”

„Miért?”

„Mert nincs vendéglő, szállást meg senki sem ad.”

„E szerint tehát... szegény fejed Beziere — mondék legényemnek — te a paradicsom kapuján kívül maradsz.”

„Igen, s most már a serföző, meg a hajós kérdéseim többé nem bámulok. De né csak hogy nézegeti önt ez a paradicsomkapus! Mit vizsgálgat anynyira?”

„Ön köntöse...”

pusnak,
ziereknak
már má

„C
„E
Hát me

„
„E
„C

„
„C

Más fél

„
„
bé Bro

„
„
„

puja zá

Szint e

steni h

canai h

egy ju

csoszo

szogót

Broek

látszot

ezipöi

kendő

nom k

porozz

ziere v

pusnak

csoma

kal sz

lami s

se fog

„Fekete, mint ön is látja“ — mondék a kapusnak, kinek csaknem szemtelen nézegetése Beziernak nem legjobban esett s provençai véret már már felforralni kezdé.

„Ön nyakkendője?“

„Fehér, édes ur.“

„Fehérecske — viszonzá hidegen a kapus. — Hát mellénye?“

„Zöld selyem“

„Kissé visélt, már többször volt önön.“

„Uram...“

„Czipői?“

„Fénymázosak, teringtét, fénymázosak. Más félet nem viselek.“

„Porozza le ön a zsebkendőjével?“

„Nó persze!“

„Porozza le mondom, különben nem megy bé Broekbe.“

„Nem megyek bé!“

„Nem uram, ha czipői nem tisztábbak.“

„S ugyan nem ereszténének-é bé?“

„Nem ön lenne az első, ki előtt Broek kapuja zárva maradna, öltözetbeli hanyagsága miatt. Szint ez okból nem eresztették bé ezelőtt a holsteni herceget, a svéd királyi herceget, a toscanai herceget, és Napoleon a nagy császár is csak úgy juthatott bé ide, hogy diadalmas csizmáira csoszogót húzott.“

Elhallgattam. Ha Napoleon nem átalotta csoszogót húzni, hogy azon földet tapodhassa, melyen Broek fekszik, részemről esztelen büszkeségnek látszott magamat tovább is vonogatni fénymázos czipőim leporozásától.

„Mivel ön beléegyezik, imhol egy battist zsebkendő“ — monda a kapus nekem egy rendkívül finom kockás szövetűt nyujtva.

„Egy battist zsebkendő, hogy czipőimet leporozzam... s ezt nekem egy kapus nyujtá! Beziern várj meg itt. Követem önt“ — mondék a kapusnak.

„Uram — monda Beziern — fogadja meg tanácsomat; ne tegye kockára életét. Ez az egész sokkal szebb, mint sem valami cselt ne rejtene. Valami szerencsétlenség fogja érni; önt többé soha se fogom láthatni. Kuruzslók országában vagyunk; térjünk vissza Amsterdamba.“

Képzelheted, hogy Beziern minden félelmei, kérései sem valának képesek viszsztatani. Adtam neki egy pár finom szivart, s elváltam tőle vezetőmet követendő.

Néhány percczel azután, hogy a rostélyzatot elhagyók, a broeki első házakhoz vezető rakott úton haladánk. Ez az út nem finom és lehengerezett porondból sem kavicsból, hanem tökéletesen sima és tiszta különféle színű téglákból van kirakva. Azt állítják, hogy sem számárnak, sem lónak nincs szabadalma bészennyezhetni e mindig nagy gonddal takarított királyi útát. Ha történetből vagy egy madártoll, akár nyárfa-levell, akár pedig valamelyik angora macska selymes bundájáról vagy

egy pihé hull rá, a köztisztaságra felügyelők töstént leveszik róla és a tükör előbbi fényét visszanyeri.

„Ugyan ki lakik hát Broekben? — kérdém vezetőmtől — eddigelő még egy emberi arcot sem láttam. Angyalok vagy démonok laknak-é benne?“

„Millionariusok“ — válaszolt vezetőm.

„Hogy mondá csak?“

„Millionariusok.“

„Millionariusok!“

„Igen is uram; Broekben birtokos csak a lehet, ki milliókkal bír. A broeki legszegényebb lakosnak is van legalább két millió forint évi jövedelme; ön tán soha sem volt többet Broekben?“

„Soha.“

„Ugy hát senkit sem ismer itt?“

„Senkit.“

„Ezen esetben azt tanácslom önnek, ne jöj-jön tovább, mert látogatását senki sem fogadandja el, még egy ház belsejét sem fogja megláthatni.“

„Ajánló leveleket kellett volna szereznem.“

„Oh uram itt az ajánló levelek semmit sem érnek. Ha szintén a nagy Mogoltól vagy a nagy Lámától hozott volna is ön, egy ház ajtaja sem nyílanék meg ön előtt. Tudja meg, hogy II. József császárnak úgy kellett elmenni Broekből, hogy egy hajlék belsejébe sem hatolhatott bé.“

„A császárnak nem voltak hát vagy is inkább voltak ajánló levelei... azt sem tudom, mit beszélek e rendkívüli vidékeri bámultomban. Ugyan mi kell hát arra, hogy a broeki rettenetes lakosokhoz bójuthasson az ember?“

„Uram, ezek nem rettenetesek, sőt olyan szelidek, mint a bárány; de egész szerencsétlenség a kereskedés, bank, váltók útján szerzvéen, csak is a pénzhez, milliókhoz, dollárokhoz meg forintokhoz értenek; csak magokhoz hasonlókat szeretnek látni, t. i. csak bankárokat s még ezeknek is ugyancsak gazdagoknak, irtozatos és rendkívüli gazdagoknak kell ám lenniök.“

„Igy hát én itthon vagyok.“

„Hogy hogy, uram?“

„Megléhetős gazdag vagyok, évi jövedelmem három millió.“

„Ugyan miért nem mondta hát mindjárt? De bankár-é ön?“

„Apám, nagyapám, nagybátyám mind bankárok voltak.“

Vezetőm majd kiugrott bőréből. Többé nem valék idegen e városban, nem ő előtte; nem valék többé pária ebben az Ázsiában.

„En — hozzá tevém, hogy nyilatkozatomnak annál nagyobb hitelt szerezzek — a híres bankár Couttnak, a sir Francois Burdett apóssának fia vagyok.“

„Ön...“

„Burdettnek unokaöccse vagyok.“

„Hisz magam is bankár vagyok“ — monda vezetőm.

„Ah ön is bankár? Örülök...“

„Igen is uram, de megbukott; hivatalársaim csupa könyörületességből fogadtak béd; képzelje csak: nyolczsázezer franknál nincs több évi jövedelmem.“

„Igen szép volt tőlök.“

„És kapusi szolgálatban vagyok. De megálljunk csak, im e házban — a broeki főutcán valánk — lakik az az ember, ki a borson és teknősbéka-héjjon nyolczvan milliót nyert. Ezelőtt öt évvel jött vissza Jávából, májbetegséggel, mi el is viszi. Egyébiránt a broeki lakosok nem legjobb egészségnek örülnek; habár levegőnk nagyon tiszta, de igen nagy vénsegre mégis ritka jut. A lakosok kevés mozgással élnek s még kevésbé keresik a szórakozást, időtöltést.“

„Értem, takarékosok.“

„Mivel önnek van módja benne, hogy broeki hivatalársaimmal megismerkedhessék — monda vezetőm — mehetünk tovább is, egész addig, a hol önnek tetszeni fog nekem tudomra adni, hogy bé kíváná magát jelentetni.“

„Teljesen bé ön engem abba a házba, a hol képzeli, hogy legszivesebb elfogadásra és leg-sajátságosabb szokásokra s bútorzatra tanálandok.“

„A szokások mindenütt ugyanazok. Hallgatás, esendő, nyugalom, reggel imádság, öste számítás.“

„Miért számítás?“

„Broekben mindenki számít; gazda, szolga, gyermekek. Egész hidegvérrel vizsgálják azon eszközöket, melyek által meggazdagodtak vagy a melyek által meggazdagodhatnak.“

„Hát zene?“

„Broekben nincs zene.“

„Hát tánc?“

„Itt soha sem tánczolnak.“

„Hát társalgás?“

„A lakosság nem látogatja egymást. Sőt mondhatnám, nem is szeretni egymást.“

„Ugyan kit szeretnek hát?“

„A mit szeretni kell: a pénzt, a növényeket, az angora-macsákat és a madarakat.“

Valójában is mindegyik arany rudakkal roszélyzott ablakban egy egy fehér, szürke vagy fekete angora-macsát pillantottam meg; de a melyek szint annyira unták magokat, mint képzelem, gazdáik. Ezek millionarius macskák, májbajban szülő macskák valának. Mindnyájan nagyon higgadt, komoly elmékedésekbe merült macskák; úgy látszik, mintha a pénzkeletről elmékednének. Köszöntém őket, értesítém Rothschild ur hogy-létéről s tovább haladtam.

Egy félórányi sétálás után a broeki összes építészettel megismerkedtem. Mindegyik házat aranyozott vas karzat díszít, mely az utcával párhuzamosan megy: a ház és karzat közötti tér, egy bámulatosan összeválogatott kövekből álló mozaik. A láva, a zöld bazalt, a rózsaszín gránit és a pávaszemes márvány elmésen öszszerakva napokat, esillagokat, virágokat és végnélküli arabesket képeznek. Jaj lenne annak, ki e mozaikokra

merne köpni! Egyébiránt ily szentségtörésre nincs példa. Midőn elfárad az ember e dús kövezet kopatásában, művészileg metszett rózsafa padokra ül.

„Jőnek-e ide az itt lakók valaha fris léget szívni?“

„Ritkán. A kik Bornéoban laktak reggelenkint lejőnek ide pipázni és téázni.“

„Dohányozás közben nem köpnek hát?“

„Filigrán munkáju ezüst köpöládák vannak rózsza poronddal töltve. Ön meg fogja látni — hozzé tevé vezetőm, mielőtt egy házba bementünk volna, melynek ajtaja előtt megállapodtunk volt — hogy a lakosság legnagyobb része ide átszállította magával az indiai hollandus gyarmatok szokásait, életmódját és divatait. Broek őszintén megvallva Jávának egyik részeckéje.“

„A rabszolgákat kivéve nemde?“

„Mindegyiknek meg van a maga indiai rabszolgája is, kiket ide hoztak magokkal, hogy téajukat megfőzzék és fűszeres rizsöket megkészítsék. Megkeresztelik őket, de mégis csak azok maradnak, a mik voltak. Ideje hogy bemenjünk. Várjon meg itt, béjelentem önt, mint Coutunokaöcsesét.“

„Menjen, menjen!“

Mig vezetőm bévezetésemmel foglalkozék, e szeszélyes álladalomnak egy újabb anyagi részlete ötlött fel előttem. A fedélcserépek vakító fényvel ragyognak, mint meg anynyi tükrök, az ablakok köze és a kapuk feletti hely olaj festvényekkel vannak bétöltve, sziatén mint hajdonában a frankhoni régi várak belsei. Ugy hogy azt képzelné az ember, e kastélyok belsőkkel kifelé fordultak s meganynyi színfalakká idomultak.

Olyan emberek, kik ily drágaságokban laknak — könnyen képzelheted, magokkal egy fedél alatt szállót nem tűrhetnek. Minden gazda egyedül lakik egy házban, egy gyűrűben csak egy fő gyémánt lehet. Mindegyik háznak két ajtaja van, egyik igen nagyszerű, melyen soha sem járnak, a másik kisebb és ezen járnak, mivel akárminő eredeties legyen is az ember, házába ki s bé csak járnia kell. A nagy kapunak mégis van három ünnepeles rendeltetése. Megnyitják keresztelés, lakodalom és temetés napján. Egyébiránt e két ajtó majd mindenütt látható. Hollandiában, s használatuk módját nagyon is szeretem. Az embernek szükségé van rá, hogy a komolyságra és szomorúságra emlékeztessen. Nő, igaz hogy a hallandusok már is igen igen komolyak!

Ugy látszék, hogy elfogadtatásom útjában valami akadály gördült, mivelhogy vezetőm késett. Engem e késedelem nem boszantott. Minden pillanatban újabb esodát fedeztem fel. Mind a menynyi között legszebb volt a következő: Ugyanazon egy perczben mindegyik földszinti ablak megnyitott, és ekkor láthatám a kék musselin mennyezet alatt, a Rubens esete által halhatatlanított fiatal leányokat, e fehér, rózsaszín és csendes teremtényeket, himezve, vagy az elejökbe rakott mintákról rajzólva. Fejök felett madárcák repkedtek,

s mellettök az árak uszányként lebegő hoszszu tolaikkal, mint anynyi szárnyas apródok, éb:esztek olykor olykor vad de megszokott sivitásaikkal. Választhatott volna egy herceg nőt, egy költő műzsát, egy festő mintát magának e kecses lánykák közül, kiknek mindegyike királynő vala szépsége s kiválólag gazdagsága által. Itt léteznek a valóságban azon gazdag örökösök, kiket a regény- és víg dalmű-írók anynyit emlegetnek. De ezeknek apjok, nagypajok, szépajok bankár volt, férjök sem lesz más, mint bankár. Két, három századja, hogy eképp mennek férjhez. Ezek aztán özszzedásokhoz kapcsoltszorzatok.

Végre vezetóm megjöve s tudtomra adá, hogy a hires Coultt unokaöcsesét méltóztatnak elfogadni. Bébocsátottak.

Mielőtt bémutatnának, arra kértek, hogy lábaimat ritka finomságu fehér cachemir csoszogókba dugjam. Aláadtam magam a szokásnak és egy salonba vezetének, hol a ház gazdája várt rám. Azt hívém a nagy tatár khánt látom. Ázsiai pohosságu testét szürke selyem szövetü és arany sárkányokkal s tüzet okádó más szörnyetegekkel rakott hálókabát boritá. Szép fehér hajfürtei négyszögü sapka alól folytak ki, mely a pagoda emeletéhez nagyon is hasonlított. Még jobban szemügyre vettem volna, ha figyelmemet a butorzat, meg az elfogadási terem diszitményei el nem foglalják. Itt a fény, gazdagság és tisztaság mind azt felülmulták, mit csak a képzelődés szülhet, bár menynyire megerölteti is magát. E tán igen is sok az emberre nézt, és érzékei tán kevesebb fényre teremtvék. Anynyi egyszer igaz, hogy ez a tulás egyfelől fárasztó, másfelől meg neveléses. Avagy mondja meg akárki, nem neveléses é a kutyák és macskák lábait némi kéztyüformákba zárni, hogy a szőnyegek mohát vagy az ébenfák fényét bé ne mocskolják? És másfelől minő festvények! minő tájképek! Teniers, Vouvermans, Mieris, Hobbema, Berghem sat. e házak számára dolgoztak, s mióta műcsarnokukból kikerültek e remek-művek, ide hozattak és szegükröl senki le nem vette: oly változatlanág, mely ha lehetséges, ezeket még szebbekké és szentebbekké teszi.

„Kivánja-é ön látni virágimat?“ kérdé gazdám.

„Éppen most akarám kikérni magamnak e kegyet.“

„Gyerünk, menjünk a kertbe.“

Mihelyt lábom e kertbe tevém, anynyira elámulék, mint midőn Broeket és pagodáit legelőszőr megpillantottam.

Mindegyik élőfa tövétől kezdve legmagasabb ághegyéig meg volt aranyozva; a levelek nem voltak megaranyozva és ezen arany szomszédása kibeszélhetlen hatással volt reájok. Ezt a modort, miszerint a fákat meganynyi kamarás uraknak öltöztetik, én nem helyeséltem, de nem azért valék ott, hogy izlésröli elméletimet adjam elő; most csak megnézzük, majd aztán kimondjuk róla ítéletünket. A virágok szerencsére nem voltak meg-

aranyozva és mind a mellett is nagyon szépeknek, vagy tán még szebbeknek találtam őket, bárha egyiknek sem mondhatom meg a nevét. Sem a kínai, sem a tatár, sem a télinga, sem a paczit, sem a pbalu nyelvet nem értem. Elégedj meg vele, hogy némelyikök tizezer fraukba is került. De hogy el ne feledjek megemlítni neked egy más körülményt, mi e kertbe léptemkor, mely mellett a Tasso kertjei csupa káposztás kertek, anynyira meglepett: egyeleinte úgy látszék, mintha a legcsodálatosabb élőlények laknák. A kert tele volt oroszánokkal, tigrisekkel, párduczokkal, szarvorrakkal, melyek fából vagy agyagból készülve, oly színekre valának festve, minökben ezek az állatok a földön soha sem éltek. A párducz valóságos északifény volt, a tigris hátán égsszin csillagok ragyogtak, az oroszán meg éretlen alma szinben begyeskedett. Láttam egy rókát klavis ágakból, meg egy malmot, melynek fedele egy rettentő nagy szivacs volt. Bolondok-é ezek az emberek? Nem, csak módnélkül gazdagok. Ha a mi fűszerárusaink valaha oly gazdagok lehetnének, mint a hollandi nábabok, nekik is lennének északifény párduczai, meg meg piskótából készült remete knyhoik.

Meg kell neked mondanom, hogy gazdám, mint látszék, rettenetesen unta magát, méreg drága kínaságai között. Nyavalyája rám is elragadt; szerettem volna egy kis lármát körültem; a házán nehéző csend majd agyon nyomott.

Elmentünk a majorba, itt láttam aranyozott szarvu és körmü teheneket, melyeknek farkuk rózsaszín selyem szalaggal a padláshoz volt kötve. Szegény tehének!

Gazdámvali beszélgetésemet nem sorolom elő neked igen hoszszason, mivel gazdám nagyon keveset szólt. Tudta hogy dús gazdag vagyok, s e neki, mint látszék, elég volt.

„Hányan laknak önök Broekben?“ kérdém töle mielőtt elválnánk.

„Ötszázan.“

„Körülbelöl hát mintegy száz család?“

„Igen is — válaszolt — és mi mind együtt véve, gazdagabbak vagyunk, mint a föld öt részeinek valamenynyi uralkodója.“

„Boldogok-é önök?“

Erre gazdám csak hm-getett.

„Értem, önöknek is meg van a maguk baja.“

„Lássá ön, én tökéletes boldog leszek, mit helyt Sumatrából megkapom azon virágot, melyet tizenégy éve már hogy várok.“

„Ugyan miésoda virág az?“

„A krubul.“

„Ugyan kérem, mi az a krubul?“

„Egy rózsá, melynek kerülete kilencz talp. Ezen óriási virág kelyhében megfér tizenkét kanna ser, súlya pedig mintegy tizenöt font.“

„Egy tizenöt fontos rózsá! Osztán illata is, természet szerint nagyságával arányzatos?“

„Levelei húsizűek, maga pedig oly nagyon dögszagu, hogy még a döglegyek is csalódván belé tojnak.“

„Hogyan uram!... — Gazdám iránti tiszteletből azonban nem mondtam többet. — Isten önnel! Köszönöm barátságos fogadását.“

Gazdám nem felelt, krubuljáról álmodozott. Ime e negyven- vagy ötvenezer millionarius ember boldogsága — tizenöt évi várakozás után egy 15 fontos és dögszagu rózsza megnyerésétől függ!

Egész erőmből szaladtam arra felé, hol Bezierst hagytam volt, s szivemből örültem viszontlátásán.

„Nós uram?“

„Beziers ma este rántott máját eszem, ócska sajtot s rá egy pohár rossz bort.“

„De...“

„Egy de sem; Szinte szinte millionarius levék. Így legalább örülhet az ember. X.

Méhkosár.

Hogy a vetés a vastag hó alatt meg ne fuladjon s ki ne vesszen. — Oly kemény tél s kivált oly töméntelen hó után, minő a télen is határinkra lehulla, általánosan félelem szokta megszállani a mezőgazdákat, hogy őszi vetéseik kipusztulnak, s nem is ok nélkül. A vastag hóboríték a kemény fagytól megőrizte ugyan vetéseinket, miről akárki meggyőződhetik, csak a havat próbálja vetésein egy kissé félrehányani. és a legdúsabb zöld szinben látandja őket virulni, és mégis könnyen megeshetik, hogy miután a tavaszi napfény és eső lassankint eltakarítják e fehér szemfedelét, csak megsargult és félig meddig kirothadt gabona-töveket tanalándunk alatta Igen, mert a lassu olvadás a vastag hó felébe kemény jégkérget alakít, melyen át az alatta levő fiatal növénykékhöz csupán víz és majd semmi friss lég nem juthatván, nekik szükségessé válik meg kell fuladniok. Ha tehát a jégkérget illendőleg meglyuggatni, s az alatta levő gabonához a megkívántató mennyiségű friss léget lehetne juttatni, a veszelvény nagyon természetesen ki lenne kerülve. Ezt pedig nagyon egyszerű módon elérhetni; ugyanis ha fővényvel vagy fekete földdel hóval borított szántóföldeinket behintjük olyan forma sűrűn, mint maggal szoktuk, ez által a jégkérgen meganynyi apró lyukakat fúrunk, mivel azon helyeken, hová a fővény vagy föld hullott, a jég rövid időn keresztül olvad, s az így képzett lyukakon aztán megkívántató légmenynység juthatván a vetéshez, mi is a legjobb állapotban marad. Ez, szükségesnek tartjuk megjegyezni, nem csak pusztá elmé-

let, hanem több ízben és többektől megpróbált és mindannyiszor sikeresnek tanált bánásmód. Ugyanazért komolyan figyelmeztetjük mezőgazdáinkat, e kis fáradságot ne sajnálják, mivel ez nagyobb fáradságtól és mindenestre tetemes kártól fogja megóvni őket.

Hány hét a világ?

Hányadán vagyunk Görögországgal? Az angol nagy tőzsér nem szűnik parányi adósságát ostromzár alatt tartani, míg nem az utolsó fillérig megfizet. Egyre fogdossa a görög hajókat, néhányra még rá is ágyuzott. A francia jó szolgálatainak még semmi láttatja. Egyébiránt jó szelek fútnak Londonból, s teljes a remény, hogy az angol hajóhad ha nem is nagy dicsőséggel, de tele ereszénnyel evezend vissza Maltába.

Létezhetik é még vészmadár, mely háborut képes jósolni, midőn a politikai élet tengere folyvást csendesül, úgy hogy sima tükrében a béke szép tiszta ege is már már látható? Midőn a menekültek kérdése fenforgott, sokan megesküdtek volna, hogy az európai általános háboru kitor mulbataatlanul, különben világ vége lesz. S még mind áll a világ, pedig a világháborunak bombái nem hultak belé. A bölcs diplomaták — az eszem adták — egy kis tenta vesztegetéssel el tudják kuruzsolni a legrémesebb fergeteget is, hogy csak bárányfelleget láthatsz utána. A menekülteket Sum-lából is elszállították a tengeren tulra Kis-Azsiába, hol török felügyelet alatt lesznek — hány havig vagy évig, az még nincsen eldöntve végképpen.

De tán a schweiczi jéghegyek fészkeiben kél ki az európai harcok sarkánya? Csalódik itt is a képzelgő elme. A schweiczi szövetség kormánya még sz.-György napját sem várva felmondá a menekülteknek a szállást, és ezek mennek és viszik magokban a háborus eszmék lángjait, hogy az atlanti oceanban kioltásák vagy a saharai pusztakon ellobogtassák. Az austriai és francia kormány megelégedéssel nézik az engedő Schweiczt. Csak a porosznak van még némi követelése Neufchatel iránt, de az iránt alkudni kíván. Így fog eldőlni a német kérdés is szép alku útján; így szövödnék most mindenütt az örök béke fonalszájai. S nem marad egyéb hátra, mint hogy a multa tekintvén, biztassuk egymást a közszóval: Megeset dolognak felejtés a vége.

A „Népbará“ hetenkint egyszer, vasárnap, jelenik meg. Ára félévre: helyben 1 fr. 30 kr.; postán 1 fr. 42 kr. pengőben. Előfizethetni: helyben Tilsch könyvkereskedésében; vidéken minden cs. kir. postahivatalnál.

Felelős szerkesztő MAKOLDI SÁMUEL.

Nyomatott az ev. ref. kolégium betüivel.